

هنر سنتی، حقیقت سرمدی

سیدعبدالمجید شریفزاده

مدیریت به سه شیوه میدانی، موزهای و کارگاهی صورت می‌گیرد پژوهش میدانی در سطح کشور بر روی هنرهای رایج و اساتید آن انجام می‌شود. پژوهشهای موزهای بر اساس آثار و اشیاء هنری موجود در موزه‌ها و تاریخچه و اساتید در گذشته است.

پژوهش‌های کارگاهی به صورت تحقیق و بررسی بر روی آثار گذشته و چگونگی ساخت و پرداخت آن و نمونه‌سازی این آثار و در نهایت ارائه و رسیدن به طرحها و شیوه‌های جدید بر اساس سنت‌های هنری گذشته است.

در جهت حسن انجام امور هنرهای سنتی در سال ۷۴ بنا به دستور ریاست محترم سازمان شورای هنرهای سنتی با حضور اساتید محترم آقایان محمدحسن سمسار، حسین باوری، جلیل گلشن، حسین پورنادری، منوچهر کلانتری، سیدعبدالمجید شریفزاده تشکیل شد. از مهم‌ترین اموری که در این شورا و در جلسات مختلف مورد بررسی قرار گرفت رشته‌هایی از هنرهای سنتی است که مورد نظر سازمان میراث فرهنگی کشور است تا نسبت به برنامه‌ریزی در جهت امور پژوهشی، حفظ و احیاء و آموزش اقدام شود.

طبقه‌بندی این هنرها به ترتیب ذیل است:

- ۱- طراحی سنتی (نقشه‌کشی قالی و گلیم، تذهیب، تشعیر، نقش‌بندی و ...)
- ۲- نگارگری
- ۳- نساجی، رنگ‌آمیزی و چاپ روی پارچه: قلمکار، کلافه‌داری، گره‌خورد، زری بافی، گل‌بندسازی، مخمل بافی، ترمیم‌بافی، دارایی بافی و ...
- ۴- هنرهای چوبی (ساز سازی، سنت، معزق، مشتک، گره‌چینی، کنده کاری، ریزه کاری، نازک‌کاری، خراطی و ...)
- ۵- فلزکاری: قلمزنی، ملیحه‌سازی، مشتک‌کاری، حکاکی روی فلزات و آلیاژها، ساخت محصولات فلزی، دواتگری و فرم‌سازی، کوفته‌گری، فیروزه‌کوبی و مرصع‌کاری ...
- ۶- پژوهش در معماری سنتی و هنرهای وابسته به آن (کاربندی، گرم‌سازی، آجر معزق و آجرکاری، آینه‌کاری، گچ‌بری ...)

هنرهای سنتی، هنرها و صنایع ظریفی هستند که در طول سده‌های متعددی با حفظ ریشه‌ها و سنت‌های اصیل رشد کرده و مراحل شکل‌گیری خود را گذرانده و می‌گذرانند. در این هنرها، اعتقاد و بینش و به کار بستن سنت‌های ویژه هنری و اجرایی خاص، از تعلیم و تعلم بین شاگرد و استاد گرفته تا آماده‌سازی ابزار و وسایل و مصالح کار و ساخت اثر هنری، جایگاهی ضروری داشته. لازمه این هنرهای سنتی هنرهای که عمدتاً در پیوند با اعتقاد و بینش و اندیشه، فرهنگ، آداب و رسوم و سنن، محیط زیست و زندگی مردم و آیین و روش اسلامی‌مان شکل گرفته و به ما رسیده‌اند که بار ساخت و تحویل شایسته و معنایی آن به آیندگان بر دوش ماست.

این سنت‌ها و هنرهای سنتی در حقیقت صورت محقق و تاریخی حقیقتی سرمدی هستند که فراتر از تاریخ برنشته‌اند سنت یک حقیقت ثابت و سرمدی یا یک عقیده‌ای است و این هنرها از آن ریشه و تغذیه و شاخ و برگ می‌دانند و ترم می‌دهند. در این هنرها ضمن شناخت ارزش‌های هنری و حکمی آن سعی می‌شود تا با ارائه‌انگوهایی نسبت به ترغیب و تشویق جامعه به سوی چنین هنری کوشش شود. برای شناخت هنرهای سنتی، شاخص‌هایی به ترتیب ذیل معرفی می‌شوند:

جنبه هنری داشته باشد، به ویژه سنت‌های خاص هنری

جزء صنایع مستظرفه باشد.

حامل پیام و یک محصول فرهنگی باشد.

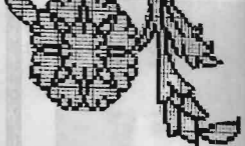
دارای اعتقاد و بینش و اندیشه باشد.

محمل میراث فرهنگی و ریشه در تاریخ داشته باشد.

کمک رسان به رشد و تعالی انسان باشد.

هنرهای سنتی در سازمان میراث فرهنگی کشور با مجسوعه‌ای از فعالیتهای پژوهشی، حفظ و احیاء، آموزش و کارگاه‌های گوناگون شکل گرفته که از نظر تنوع در این هنرها، علاوه بر هنرهای صنایع که شامل بسیاری از صنایع دستی می‌شوند، باید به موسیقی سنتی و مقامی و نمایش‌های سنتی و آیینی نیز در سطح کشور پرداخته شود.

هنرهای سنتی در سازمان تحت یک مدیریت و زیر نظر معاونت پژوهشی اداره می‌شود کلیه پژوهش‌های هنرهای سنتی زیر نظر این

نظر گرفته شد تا ضمن شناسایی و تبیین سبب
موضوع آثار و مکتب هنری آنها نیز دقیق تر پرداخته شود. این برنامه نیز
به صورت جامع در سطح کشور اجرا خواهد شد و هم اکنون نیز در
استانهای چون اصفهان، کلان، آذربایجان شرقی، تهران، خراسان،
زنجان و سیستان و بلوچستان در دست اقدام است.

- مطالعه و بررسی دیوارنگاری در ایران از گذشتههای دور تا حال
برنامه پژوهشهای دیگری است که به صورت یک طرح جامع در
هنرهای سنتی در نظر گرفته شده است. دیوارنگاری با توجه به مفهوم
وسمی که دارد شامل نقش برجستهها، سنگنگارهها، نقاشی بر روی
کج و چوب، کاشیکاری و آنچه که در ارتباط با نقش‌اندازی بر دیوار
است. اولین پژوهش در این زمینه در سال گذشته در استان فارس به
مورد اجرا گذاشته شد و در سال جاری نیز در چند استان به اجرا
گذاشته می‌شود.

- واژه‌نامه معماری سنتی ایران و هنرهای وابسته به آن
هر منطقه و اقلیم در ایران بر اساس آداب و سنن و آب و هوا، شیوه
خاصی از معماری و تزئین در آن را ارائه می‌دهد که این شیوه‌ها پس از
سدهای متعددی و به تجربه ثابت گردید. جهت شناسایی و بررسی این
خصوصیات و ویژگیها و تفاوت و با شباهتهای موجود بین معماری و
هنرهای وابسته به آن در مناطق مختلف ایران پژوهش و نسبت به
گردآوری این واژه‌ها و مقایسه آن اقدام می‌شود.

در این برنامه علاوه بر معماری سنتی به هنرهای چون کاشیکاری،
گچبری، گره‌چینی و نیز پرداخته می‌شود و ضمناً نسبت به شناسایی
معماران سنتی و هنرمندان رشته‌های در ارتباط با آن و تهیه شرح
احوال و آثار آنان اقدام می‌گردد.

این برنامه به صورت طرح جامع در سطح کشور اجرا خواهد شد که
هم اکنون در برخی از استانها چون سمنان، آذربایجان غربی و یزد اجرا و
در استانهای دیگر در دست اقدام است.

- پژوهش در نقش و رنگ هنرهای سنتی ایران. موضوع پژوهشی
دیگر است که در سال گذشته در برخی از استانها به مورد اجرا درآمد.
نقشهای سنتی ایران از چنان تنوع و زیبایی برخوردار است که عدم
توجه به آن باعث از بین رفتن یا تلفات این نقوش با هم خواهد شد، چرا
که هر هنر سنتی در هر منطقه یا توجه به شرایط گوناگون، با نقوشی
خاص شناخته می‌شود و در حال حاضر شرایط به گونه‌ای است که
اصالتهای نقوش سنتی مناطق مختلف در حال از بین رفتن است. ثبت و
شناخت و معرفی این نقوش با توجه به جایگاههای اعتقادی و اقلیمی
در هر منطقه و در هر هنر و همچنین رنگهای مورد استفاده در آن
چنان اهمیت دارد که ما را اعتقاد بر این است که باید بسیاری از نقوش را
به ثبت جهانی رساند تا دیگر کشورها مدعی آن نباشند.

در سال جاری این برنامه در استانهای چون آذربایجان شرقی،
اصفهان، چهارمحال و بختیاری، خراسان، سیستان و بلوچستان و کرمان
در دست اقدام است.

۷. جلسازی و صحافی سنتی: (سوخ، کاغذسازی -)

۸. آثار لاک (روغنی).

۹. حکاکی

۱۰. نجاری

۱۱. خط و خوشنویسی

۱۲. شیشه‌گری (تراش روی شیشه، نقاشی روی شیشه -)

۱۳. موسیقی سنتی و مقامی -

۱۴. نمایش‌های سنتی و آیینی

۱۵. سفال و کاشی: (کاشی‌سازی، کاشی‌کاری، معرق کاشی، کاشی
هفت‌رنگ، سفال و -)

۱۶. سوزن‌دوزی، قلاب‌دوزی و قلاب بافی.

۱۷. زیورآلات سنتی: (قالی، گلیم، گبه، سوزنی، سواک، زیلو و -)

۱۸. رنگرزی سنتی

با شناخت اهمیت و جایگاه هنرهای سنتی، شناسایی هر چه بیشتر
این هنرها و شناخت و آگاهی از هنر اصیل و فرهنگ خود اقدام به
پژوهش در هنرهای سنتی شده است که در سال جاری طرحهایی به
صورت جامع و در سطح کشور تحت عناوین زیر به مورد اجرا درآمده
است

- شناسایی بررسی و مطالعه هنرهای سنتی ایران.

- شناسایی، بررسی و مطالعه هنرهای سنتی ایران موضوع برنامه‌ای
است که جهت شناسایی هنرهای سنتی رایج در مناطق مختلف کشور و
تهیه مجموعه‌ای کامل از آن است تا بتوان بر اساس یک شناخت دقیق
نسبت به برنامه‌ریزی و پژوهش و مطالعه و معرفی آن اقدام نمود. به
همین منظور ضمن شناسایی هنرهای سنتی استانها در سال گذشته
هنرهای سنتی عشایر ایران نیز مورد توجه قرار گرفت.

اجرا، طرح پژوهش فوق هم اکنون در برخی از استانها چون
آذربایجان غربی، اردبیل، ایلام، بوشهر، لرستان، چهارمحال و بختیاری،
خوزستان و سیستان و بلوچستان می‌باشد.

- سنت تذکره نویسی و بیان شرح احوال شاعران و هنرمندان در
گذشته متداول بوده است. بر این اساس در پژوهشهای سنتی موضوعی
تحت عنوان پژوهشی در احوال، آثار و مکتب استاد هنرهای سنتی در